

<https://doi.org/10.15407/np.70.413>
УДК 050(477):[94(438):[32+7]]“192/193”

Наталія Лощинська,

кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: Loschynska@gmail.com
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6535-5863>

**ВІДОБРАЖЕННЯ МИСТЕЦЬКОГО І ПОЛІТИЧНОГО
ЖИТТЯ ПОЛЬЩИ 20–30-Х РОКІВ ХХ СТ.
У ЖУРНАЛІ «ЧЕРВОНИЙ ШЛЯХ»**

Мета статті – здійснити аналіз полоністики на шпальтах органу українських радянських літературних сил літературно-художнього та громадсько-політичного журналу «Червоний шлях». У дослідженні застосовано загальнонаукові методи пізнання: індуктивний метод, аналітичний, компаративістичний, узагальнення інформації, історико-нарративний. Ці методи дали змогу ґрунтовніше дослідити журнальні публікації різного характеру про специфіку сприйняття тогочасного польського культурного і політичного життя громадянами радянської України, а також встановити зв'язки польської і української літератур. Наукова новизна полягає в детальному опрацюванні великого масиву інформації – журнальних публікацій за 13 років існування місячника «Червоний шлях» та систематизації тих, що входять до поняття полоністики. В силу історичних умов, що склалися з утворенням СРСР, головну увагу в журналі «Червоний шлях» приділяли русистиці та білорусистиці. Водночас Польща, яка була найближчим сусідом України поза межами СРСР, завжди викликала посилену увагу як з боку дописувачів, так і читачів. Незважаючи на політичні, ідеологічні і навіть воєнні конфлікти між державами, давні генетичні зв'язки брали гору і виявлялись головню через численні спільні проєкти в культурно-мистецькому житті. Саме ці неперервні контакти і показує автор статті крізь призму «Червоного шляху» – одного з популярних часописів України того часу.

Ключові слова: періодика, «Червоний шлях», славістичні студії, полоністика, Україна, Польща, польсько-радянські відносини.

Постановка проблеми. Українсько-польські відносини мають тривалу традицію, яка зумовлена історичними умовами, територіальними, суспільно-політичними, культурними, мистецькими, релігійними особливостями

розвитку двох слов'янських народів. Дослідження українськими науковцями історії польської літератури, життя і творчості польських письменників та літературознавців має велике значення для зміцнення дружби та взаємоповаги між поляками й українцями, створення умов для спільної наукової діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Літературно-мистецька періодика України неодноразово була об'єктом дослідження літературознавців, істориків, журналістів, культурологів. Проблема значення періодичних видань у громадсько-політичному і культурно-мистецькому житті народу складна й недостатньо досліджена. На кожному з етапів історико-літературного процесу XIX–XX ст. преса не тільки пропагувала творчість, а й виконувала функцію популяризатора громадсько-політичної думки, нових філософських ідей, наукових досягнень, мистецьких рухів; була сполучною ланкою між культурами різних народів. Роль польської культури та значення українсько-польських взаємин для становлення України розглядали багато сучасних вчених.

Варто пригадати вебінар «Польсько-українські відносини: потенціал – більший за проблеми», який відбувся в Міжнародному центрі перспективних досліджень [1]. Демчишак Р. написав ґрунтовну статтю «Україна в польських зовнішньополітичних доктринах у контексті польської національної політики II Речі Посполитої». Вона допомагає краще зрозуміти історичні обставини, що впливали на українсько-польську політику [4]. Т. Зарецька [2], Я. Грицак [3] також сприяли розширенню горизонтів у дослідженні полоністики перших десятиліть радянської влади в Україні.

Мета статті – здійснити аналіз полоністики на шпальтах органу українських радянських літературних сил художньо-критичного журналу «Червоний шлях». У зв'язку з цим доцільним є з'ясування українсько-польських відносин того часу.

Методологія. У дослідженні застосовано загальнонаукові методи пізнання: індуктивний метод, аналітичний, компаративістичний, узагальнення інформації, історико-нарративний. Завдяки їх застосуванню стало можливим ґрунтовніше дослідити журнальні публікації різного характеру про специфіку сприйняття тогочасного польського культурного і політичного життя громадянами радянської України, а також встановити зв'язки польської і української літератур.

Наукова новизна дослідження полягає в докладному опрацюванні журнальних публікацій за 13 років існування місячника «Червоний шлях» та систематизації тих, що входять до поняття полоністики.

Виклад матеріалу. Двадцять роки ХХ ст. були періодом повоевненої відбудови, нової економічної політики і водночас визначальними у становленні української періодики. Одне з популярних видань – журнал «Червоний шлях» – з'явилося в оптимальний для розвитку української культури час – у 1923 р. Цим роком розпочинався період так званої активної українізації, що тривав до 1930. «Червоний шлях» (1923–1936) відіграв помітну роль у налагодженні міжнародних контактів, активно сприяв встановленню зворотного зв'язку між закордонними та українськими культурними діячами. Значне місце у ньому посідала славістика у найрізноманітніших проявах. Підтримка і зміцнення дружби народів, особливо слов'янських, була визначена одним з пріоритетних напрямів діяльності часопису. Зі зрозумілих причин у ньому переважали русистика та білорусистика. Однак багато уваги приділялось також польській тематиці. Редколегія часто розміщувала матеріали, що стосувалися політичної ситуації в Польщі, її культури, історії, літератури, мови. «Турбулентна та складна історія обох народів у ХХ ст. є частиною колективної пам'яті... Епохальні події наприкінці Першої світової війни були пов'язані із боротьбою за незалежність як Польщі, так і України» [1]. 16 травня 1920 року у Вінниці маршал Юзеф Пілсудський на банкеті, який влаштувала міська влада на честь переможців у війні з більшовицькою Росією, сказав: «Польща і Україна пережили тяжку неволю, постійні переслідування були долею обох країн. Здобувши свободу, ми допомагаємо здобути її Україні... Буду щасливий, коли не я, скромний слуга свого народу, а представники польського і українського парламентів знайдуть спільну платформу порозуміння. Від імені Польщі підношу клич: хай живе вільна Україна!» [2, с. 118].

За Ризьким миром українські землі було поділено між Польщею і Росією. Польща сприйняла Радянську Україну як незалежну державу. У підпорядкуванні Польщі залишалися, крім Галичини, Холмщина, територія Підляшшя та західні частини Волині й Полісся. Урядовці здійснювали на Волині несправедливу політику щодо місцевого населення, що не сприяло добросусідським стосункам. Волиняни розпочали серйозний опір. Я. Грицак слушно зауважив, що головними жертвами етнічної полонізації стали освітні заклади і церква: за двадцять років польського панування кількість українських шкіл зменшилася з 3662 до 144 [3, с. 190]. Водночас автор констатує, що польська влада, на відміну від румунської, яка взагалі позбавляла українців права на розвиток своєї духовності, все-таки залишала «найскромніші можливості для функціонування української мови в шкільництві» [3, с. 190].

Особливої популярності серед значної частини українців у Польщі набули партії лівого спрямування. Прорадянські симпатії зміцнили позиції Комуністичної партії Західної України, українського селянсько-робітничого соціалістичного об'єднання (Сельроб), Української соціалістичної радикальної партії (УСРП). «У міжвоєнний період єдиною політичною силою Польщі, що визнавала право українців на самовизначення, була Комуністична робітничка партія Польщі (пізніше Комуністична партія Польщі) та її складники – Комуністична партія Західної України і Комуністична партія Західної Білорусі. Ставлення комуністів до «східних кресів» було визначене вже назвами двох останніх організацій. Конкретно гасло про право націй на самовизначення у різні періоди набувало різного змісту. Так, до 1925 р. комуністи виступали за воз'єднання Західної України і Західної Білорусі відповідно з УРСР і БРСР» [4].

«Протягом тривалого часу поляки й українці знали періоди спільної боротьби проти зовнішніх загроз, ситуативних альянсів та війн між собою. Вони бували об'єднані й роз'єднані питаннями релігії, мови, прав та кордонів. Проблеми такого роду є типовими для відносин між сусідніми державами в Європі. Однак для Польщі та України справи були більш складними “завдяки” близькості до великих держав – Росії, Австрії та Прусії. Суперечки та лінії розподілу між поляками й українцями активно використовувалися або підсилювалися могутніми сусідами» [5].

Полоністика завжди становила об'єкт особливої уваги як з боку партійних керівників, пропагандистів, так і з боку пересічних читачів. На сторінках радянського журналу «Червоний шлях» вона представлена в таких категоріях: 1) художні твори (проза, поезія), 2) літературознавчі статті, 3) публіцистика, 4) політичне життя, 5) наука, 6) хроніка. Художня література Польщі презентована творами В. Броневського «Остання війна» (1926, № 10), «Пісня про громадянську війну» (1930, № 7–8); В. Вандурського «До панів поетів» (1926, № 4); А. Міцкевича «До приятелів-москалів» (1925, № 5); С. Станде «Плян» (1932, № 1/2); Ю. Тувіма «Брати» (1926, № 3); Б. Ясенського «Джیمмі Кларк на вежі світу» (1932, № 7/8), «Заручники» (1929, № 7); П. Маріона «Газетяр» (1924, № 7), «Малюнки революційні» (1925, № 11/12); Ю. Косовського «Зелена кадр» (1930, № 5/6). До публіцистики належить стаття М. Лозинського «Український інститут у Варшаві» (1930, № 2). Серед літературознавчих досліджень – «Сучасна польська повість» Е. Кассіля (1929, № 8/9), «Попередники Шевченкових «Гайдамаків»» В. Гнатюка (1930, № 3). Політичне життя того часу, пов'язане з Польщею, відображено у статтях Костіва «Еміграція з Польщі до Америки» (1927, № 9/10), М. Лозинського «Польсько-литов-

ський конфлікт» (1928, № 8) та «З польсько-радянських відносин» (1929, № 8/9), М. Любченка «Далі шляхами розкладу: українська еміграція в 1923 р.» (1924, № 1/2), Я. Шика «Економічна криза в Польщі» (1925, № 4). У розвідці «Революція Коперника» (1923, № 2) Б. Герасимовича йдеться про внесок всесвітньовідомого польського ученого в астрономію.

У журналі «Червоний шлях» надруковано лише один твір класика польської літератури, основоположника польської романтичної поезії і відомого діяча демократичних визвольних змагань Адама Міцкевича. Це вірш «До приятелів-москалів», присвячений російським декабристам. Писав він його за кордоном, працюючи над третьою частиною поеми «Дзяди». Коли польське повстання було жорстоко придушене російським військом, друг поета О. Пушкін радів поразці Польщі. Міцкевич відповів на ненависть шовіністів цим віршем, що цілком умовно можна назвати дружнім посланням до російських прогресивних кіл. Територія Польщі була на той час розділена між трьома державами: Австрією, Німеччиною, Росією. Поет підтримав повстання 1830–1831 рр. проти російської окупації, а Пушкін виступив проти, захищаючи російські національні інтереси [6]. За всі 13 років видання журналу «Червоний шлях» більше не було жодної публікації славетного польського поета. На нашу думку, це пояснюється вимогами пореволюційної дійсності, коли, за словами класика, нова доба нового прагнула слова. Б. Ясенський у маніфесті «До польського народу. У справі негайної футуризації життя» від 20 квітня 1921 р. писав, що прийшов час «тачками звозити з вулиць і скверів несвіжі мумії міцкевичів і словацьких. Час вивільнити постаменти, звільнити площі і приготувати місця для прийдешніх» [8, с. 12].

Польський поет нової плеяди В. Броневський у спілці з В. Вандурським і С. Станде видавали спільну збірку «Три залпи» (Варшава, 1925), що стала маніфестом пролетарської поезії. У передмові вони писали: «Не про себе пишемо. Ми робітники слова. Мусимо висловити те, що інші люди верстату висловити не можуть. В боротьбі пролетаріату з буржуазією ми стоїмо рішуче на лівім боці барикад» [11, с. 21]. Звісно, такі маніфести майже дослівно повторювали гасла більшості провладних радянських письменників, отже не дивно, що вірші кожного з польської трійці посіли місце на шпальтах часопису.

Антивоєнна ідея лежить в основі вірша Броневського «Остання війна». Вважають апокаліптичні видива маршу мільйонів загиблих, що встали з могил, «армія недобита, що за нас воювала». «З могил встаємо! Допоможіть нам їх відчиняти. Ми, убиті по різних землях, не хочемо більше вмирати». Воскресіння загиблих, мітинг мерців: німців, французів,

бельгійців, австрійців, росіян. Вони прийшли, щоб зупинити живих, щоб не допустити наступної війни. Кінцівка оптимістична: «Земля зацвіте, як троянда, цвітом гарячим – любов'ю». Після окупації Радянським Союзом східних областей Польщі в 1939 р. Броневський співпрацював у комуністичних виданнях, проте в січні 1940 р. був заарештований у Львові органами НКВС разом з О. Ватом і ще кількома польськими поетами. У 1941 р. перевезений до Москви, перебував у в'язниці НКВС на Луб'янці.

Поет соціалістичної орієнтації, активний діяч комуністичного руху в Польщі В. Вандурський виступив з віршем «До панів поетів». Він намагається справити враження, виділитись химерною формою вірша, навмисною згрубілістю мови і радикальними закликами «висадить в повітря Парижі, Лондони, дезінфікувати Європу клубами димів». Неодноразові ремінісценції з А. Сінклера підкреслюють захоплення революційними ідеями і зневажливе ставлення до старих віджилих цінностей. У своєму зверненні до поетів він звинувачує їх у лакуванні дійсності: «над клоаками міст розпинасте шовковий намет», «робите вірші, як манікюр». Через репресії польської влади Вандурський емігрував у 1929 р. до СРСР, де у 1934 р. був розстріляний.

Третій учасник групи С. Станде опублікував у журналі «Червоний шлях» невеликий вірш «Плян». Як і твори його однодумців, він не становить високої естетичної вартості і цікавий сьогодні як історичне свідчення, що передає дух епохи. Надмірне, фанатичне захоплення соціалістичною ідеєю перетворило їхні поезії на набридливий шаблон. Особисте життя С. Станде також пов'язане з СРСР, куди він емігрував у 1929 р.

Як справедливо вважає Г. Грабович, «літературні взаємини українців і поляків відбувалися не між літературою і літературою, а, вдаючись до поняття советських дослідників, між “прогресивною літературою” і “прогресивною літературою”, між соціально заангажованою літературою і соціально заангажованою літературою або, врешті, між селянською темою і селянською темою» [6]. Дослідник наполягає на особливій формі літературних взаємин між Україною і Польщею, оскільки в їх основі були ідеологічні засади. Це не можна порівняти з жодною іншою європейською країною, навіть з Росією: «Немає жодних сумнівів, що за того періоду польсько-українські літературні взаємини були не такими, як взаємини польської літератури з французькою, німецькою або навіть російською літературами. Тут сприйняття іншої літератури не обмежувалося будь-якими специфічними зацікавленнями, темами або ідеологією» [6].

На підтвердження цієї думки наведемо надруковані у журналі «Червоний шлях» новели «Газетяр» і «Малюнки революційні» польського прозаїка П. Маріона. Героєм першої є продавець газет Стасик. Звичайний непри-

мітний хлопчина раптово перетворюється на героя, велета духу. Вірність революційним ідеалам, сила волі, віра у соціалістичні ідеали – ці риси були неодмінними для героїв літератури того часу і перекочувували з твору в твір уже нікого не зворушуючи. Таким чином, Маріон виявився доволі банальним і доповнив плеяду мучеників-революціонерів ще одним невиразним персонажем. «Малюнки революційні» – цикл міні-новел, об'єднаних революційною тематикою. У новелі «Страйк голоднечий» розповідається про організовану відмову від їжі в'язнів задля задоволення вимоги звільнити хворого на сухоти п'ятнадцятирічного Зоріана. Проте їхні страждання виявилися марними: за кілька днів хлопець помер, а знеслені бранці опинились на краю загибелі. У новелі «Присуд» емоційна напруга теж сягає апогею. До страти засуджено підлітків, які пограбували повітову касу, щоб допомогти революціонерам. Страждання дітей в очікуванні смерті і муки їхньої матері є основою твору. Сюжет новели «Сльози» побудований на діалозі між юнаком і жандармом. Жандарм намагався заарештувати хлопця, який розклеював агітаційні революційні листівки, а коли той спробував утекти, застрелив. Драматизм ситуації, сум, розпач, безнадія, страждання безневинних супроводжують усі новели циклу. Маріон має усталений набір сюжетних елементів, які знецінюють вплив і художню вартість його новел, перетворюючи їх на шаблон: 1) герой чи герої обов'язково дитячого чи юного віку; 2) вони зовсім не по-дитячому стійкі й непахитні у вірі в революційні ідеали; 3) муки і страждання переважно закінчуються моральною перемогою та фізичною поразкою малолітніх героїв.

Порушує цей ряд ідеологічно заангажованих авторів єврейський поет польського походження Ю. Тувім, твори якого стали відображенням подій міжвоєнних десятиліть і створили особливе бачення світу і творчості. Він відверто виступав з критикою фашистських ідей, засуджував нацистську диктатуру. Вірш «Брати» має автобіографічний характер. Двоє єврейських хлопців покинули свою батьківщину, забули матір і мову. Один з них «виріс до поета» і серце своє віддав на поталу, кинувши під ноги натовпу. Твір сповнений драматизмом, глибоким сумом і передчуттям майбутніх потрясінь для світу.

Варто виокремити статті про українсько-польські політичні та культурні зв'язки українського публіциста, політичного діяча, дипломата, правознавця, літературознавця, перекладача, театрального критика М. Лозинського: «Український інститут у Варшаві» (1930, № 2), «Польсько-литовський конфлікт» (1928, № 8), «З польсько-радянських відносин» (1929, № 8/9). У зв'язку з дев'ятьма роковинами утворення радянської Галичини М. Лозинський аналізує виконання Ризького договору з польського

боку. Він вважає, що польська окупація Галичини була для українців такою само жахливою, як криваві шляхетські походи, описані в романі Г. Сенкевича «Вогнем і мечем». Галицька соціалістична радянська республіка проіснувала усього два місяці і знову потрапила під владу Польщі. Стаття «З польсько-радянських відносин» витримана в душі політики радянського інтернаціоналізму: українське «варшавське сміття» (послідовники Петлюри – *Н. Л.*) сподівається зруйнувати радянську державність, а західно-українські трудящі маси живуть надією вирватись з пазурів польсько-шляхетського буржуазного орла. Одночасно з політикою винищування української культури польський уряд уже 10 років з часу захоплення Галичини веде шахрайську гру із відкриття українського університету. Як зазначено у статті «Український інститут у Варшаві», «після рішення конференції 1923 року про приналежність Галичини до Польщі почато приймати українських студентів до польських вищих шкіл, але про заложення українського університету нема мови» [9]. Більше того, польський уряд позбавив прав Наукове товариство ім. Шевченка. Польський уряд хитро маніпулює політичним розколом серед українства. «Він вибирає момент, коли кричать про переслідування української культури на Радянській Україні: хочете мати огнище української культури поза радянськими кордонами, беріть те, що вам дає великодушна Польща!» [9]. Саме з таких мотивів виник проєкт Українського університету у Варшаві, що задумувався як протирадянський освітній центр. «Польський уряд скасував українські середні школи, викинув українську мову з урядових і громадських установ, насаджує польську колонізацію. Хто повірить, що такий уряд може справді думати про заложення української вищої школи?» [9] М. Лозинський брав активну участь у діяльності «Союзу визволення України», друкував свої праці у «Віснику СВУ». Був обраний до Української Національної Ради ЗУНР, у лютому 1919 р. він як член делегації брав участь у переговорах з місією Антанти, а також у діяльності української делегації на Паризькій мирній конференції. Від березня того ж року М. Лозинський працював заступником державного секретаря (міністра) закордонних справ Західної області УНР. У 1927 р. він переїхав до УРСР. Звісно, з такою біографією він не мав шансів тут довго прожити: у 1930 р. був арештований, а в 1937 – розстріляний.

Під рубрикою «Зарубіжна хроніка» знайдено статтю А. Хоменка «Перші підсумки останнього перепису населення в Польщі». Мова про перепис 30 вересня 1921 року. Аналізуючи відомості щодо національного складу населення Галичини й тих частин Волині, які були приєднані до Польщі наприкінці 1920 р., автор статті робить висновок, що дані перепису,

які стосуються національного складу різних воєводств, релігії та мови місцевого населення, є неточними, свідомо викривленими. Інші повідомлення під цією рубрикою містять лаконічну інформацію про події культурного та наукового життя: видання у Варшаві журналу «Muzyka» за редакцією М. Глинського; конференцію вчителів середніх шкіл у вересні 1924 р. у Варшаві, де були присутні представники 12 країн; некролог на смерть відомого художника Польщі Стасіака, одного з учнів Матейки; про роботу бібліотек у Горішній Сілезії, повне видання творів письменників та науковців Виспянського, В. Реймонта, А. Міцкевича, Ф. Бураяка, З. Клециньського, В. Собеського; про ювілей Публічної бібліотеки у Варшаві, нову виставу у Варшавському національному театрі; про діяльність Польського краєзнавчого товариства, відкриття Польсько-французького інституту; видання книги С. Бистрона «Пісні польського народу» тощо. Р. Вітте у статті «Новий Мюнхаузен» розповідає про краєзнавця Осендовського та його нову книгу «Подорож по Азії».

Незважаючи на те, що для журналу «Червоний шлях» польська тема не була першочерговою, редакційна колегія часопису постійно інформувала про події, що відбувалися в польському культурному і літературному житті. Зміст публікацій демонструє зацікавленість українського читача культурою та літературою свого сусіда.

Варто зазначити, що й у Польщі були видання, які підтримували українсько-польські літературні зв'язки. Зокрема «Польсько-український бюлетень» часів II Речі Посполитої репрезентував ідеї польсько-українського єднання. Часопис почав виходити 1932 р. у Варшаві, спочатку – щомісяця, а з червня 1933 р. – щотижня. Ініціаторами створення часопису були прихильники Пілсудського, які підтримували зближення з українцями. Головний редактор видання В. Бончковський сповідував ідею польсько-українського союзу, якому належало виконати вагомий геополітичну функцію, оскільки наростатиме загроза комуністичної Росії і Польщі, і країнам західної демократії. Тому, вважав В. Бончковський, треба уникати будь-яких силових заходів у вирішенні міжнаціональних конфліктних проблем. Особливо різко він виступав проти політики колонізації українців, переконував підтримувати поривання українців до незалежності. Саме завдяки його головному редакторові «Польсько-український бюлетень» став справді вільною трибуною польсько-українського дискусійного діалогу. На його сторінках мали змогу висловити свої думки і поляки, і українці. Більше того, В. Бончковський доклав чимало зусиль, аби активними авторами бюлетеня стали Євген Маланюк, Богдан Лепкий, Андрій Крижанівський, Микола Ковалевський [7, с. 449].

Протягом 1924–1939 рр. у Польщі виходив часопис «Wiadomości Literackie». Тривалий час він посідав чільне місце серед інших літературних видань. Засновником та одночасно головним редактором тижневика був відомий польський публіцист, критик Мечислав Єжи Гридзевський. Перший номер побачив світ 6 січня 1924 року. Спочатку «Wiadomości Literackie» видавались як популярна літературна газета з наданням переваги інформативним тематичним статтям. А з 1930 р. тут публікували проблемні статті з соціальних, літературних, культурних і політичних питань. Газета презентувала ліберальні погляди на тогочасну політику. До складу редакційної комісії входили члени літературної групи «Скамандр». Хоча на початку своєї діяльності редакція не дотримувалась конкретного політичного спрямування, в перші роки після травневого перевороту в Польщі підтримувала гасло «моральної санації» Юзефа Пілсудського.

«Редакційна колегія «Wiadomości Literackie» постійно інформувала своїх читачів про події, що відбувалися в українському культурному і літературному житті. І хоч українська проблематика на сторінках часопису не була першочерговою, однак її зміст демонструє зацікавленість польської інтелігенції культурою та літературою України» [10, с. 293].

Висновки. Польське культурне, літературне, політичне, наукове життя завжди викликало інтерес в українців. Певною мірою задовольнити його зробив спробу часопис «Червоний шлях». Його діяльність, поза всяким сумнівом, сприяла зближенню двох слов'янських народів, незважаючи на непрості стосунки, що історично між ними склалися. Міжвоєнні роки є фактично переходом, прологом до четвертого, і останнього, періоду нашої історичної реконструкції. Вони позначені відчутним спадом літературних контактів, цілком імовірно, – через антагонізми, породжені польсько-українською війною і політичною невдоволеністю українців, тепер приєднаних до Польщі. Польський уряд не заохочував літературних контактів із радянською Україною. «Прикметно, наприклад, що в українській поезії в Західній Україні й самій Польщі, попри всю її життєвість, крім Антонича з його ранніми наслідуваннями Вежинського і Тувіма, важко помітити будь-які сліди контакту з дуже розвиненою польською поезією того часу. Набагато більшим було зацікавлення польським письменством в советській Україні, де, з одного боку, увагу письменників привертала сучасність і недалеке минуле (скажімо, польсько-советська війна), як, наприклад, у “Чернігові” (1931) або “Шаблі Котовського” (1938) Тичини, а з другого – класики минулого» [6].

Проблематика журналу була різноманітною: тут опубліковано праці з історії української, російської та інших слов'янських мов, студії з етимо-

логії, історії літератури, фольклористики, статті оглядового, критичного характеру. Навіть такий стислий огляд засвідчує, що український журнал «Червоний шлях» (1923–1936) був одним з пропагандистів славістичної науки загалом та полоністики зокрема в підрадянській Україні.

Одне з основних наукових завдань сьогодення – поглянути по-новому на зв'язки української та польської культур у 20–30-х роках ХХ ст.; об'єктивно оцінити намагання редакторів та дописувачів журналу ознайомити читача з реаліями життя в сусідній братній слов'янській країні; повернути у науковий обіг забуті імена дослідників польської мови, літератури, історії. Тим більше, що праці деяких з них не втратили своєї актуальності й сьогодні.

Список бібліографічних посилань

1. Польсько-українські відносини: потенціал – більший за проблеми: вебінар. *Міжнародний центр перспективних досліджень*. URL: <http://www.prostir.ua/?news=polsko-ukrajinski-vidnosyny-potentsial-bilshyj-za-problemy> (дата звернення: 28.01.2024).

2. Зарецька Т. Юзеф Пілсудський і Україна. Київ: Інститут історії України НАН України, 2007. 288 с.

3. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. Київ: Генеза, 2000. 360 с.

4. Демчишак Р. Україна в польських зовнішньополітичних доктринах у контексті польської національної політики II Речі Посполитої. *Українська Національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. Київ, 2012. Вип. 24. С. 14–19. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38114/03-Demchyshak.pdf?sequence=1> (дата звернення: 28.01.2024).

5. Вечірко О. Художній світ «кримських сонетів» Адама Міцкевича: методичний аспект. *Наукові записки ЦДПУ. Серія: Філологічні науки = Research Bulletin. Series: Philological Sciences*. Кропивницький : КОД, 2018. Вип. 165. С. 458–462.

6. Грабович Г. Польсько-українські літературні взаємини: питання культурної перспективи. *До історії української літератури: дослідження, есе, полеміка*. Київ, 1997. С. 138–169. URL: <http://litopys.org.ua/hrabo/hr07.htm> (дата звернення: 15.01.2024).

7. Жулинський М. Г. Україна і Польща міжвоєнного двадцятиліття. *Київські полоністичні студії*: зб. наук. пр. Київ, 2011. Т. VIII. С. 446–457.

8. Абрамович С., Кеба О., Стахнюк Н. Історія польської літератури: цикл лекцій. Київ : ВД Бураго, 2019. 634 с.

9. Лозинський М. Український інститут у Варшаві. *Червоний шлях*. 1930 № 2.

10. Жулинська-Яручик О. Українська тематика на сторінках польського часопису «Wiadomości literackie» (1924–1939). *Київські полоністичні студії*: зб. наук. пр. Київ, 2010. Т. XVI. С. 291–300.

11. Głowiński M., Sławiński J. Polska poezja okresu międzywojennego. *Antologia*. Cz 2. 1987. 702 s.

References

1. Polsko-ukrainski vidnosyny: potentsial – bilshyi za problem: vebinar [Polish-Ukrainian relations: potential is greater than problems]: webinar. (2019). Kyiv [in Ukrainian]. Retrieved from <http://www.prostir.ua/?news=polsko-ukrajinski-vidnosyny-potentsial-bilshyj-za-problemy> (Last accessed: 28.01.2024).

2. Zaretska, T. (2007). Yuzef Pilsudskiy i Ukraina [Jyzef Pilsudski and Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].

3. Hrytsak, Ya. (2000). Narys istorii Ukrainy: formuvannia modernoi ukrainskoi natsii XIX-XX st. [Essay on the history of Ukraine: the formation of the modern Ukrainian nation of the XIX-XX centuries]. Kyiv [in Ukrainian].

4. Demchysyak, R. (2012). Ukraina v polskykh zovnishnopolitychnykh doktrynakh u konteksti polskoi natsionalnoi polityky II Rechi Pospolytoi [Ukraine in Polish foreign policy doctrines in the context of Polish national policy of the Second Commonwealth]. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku – Ukraine National Idea: Realities and Prospect for Development*, 24, 14-19. Kyiv [in Ukrainian]. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38114/03-Demchysyak.pdf?sequence=1> (Last accessed: 28.01.2024).

5. Vechirko, O. (2018). Khudozhnii svit “Krymskykh sonetiv” Adama Mitskevycha: metodychnyi aspekt [The artistic world of Adam Mickiewicz’s “Crimean sonnets”: methodological aspect]. *Naukovi zapysky TsDPU. Serii: Filolohichni nauky – Scientific Bulletin of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University. Series: Philology*, 165, 458-462. Kropyvnytskyi [in Ukrainian].

6. Hrabovych, H. (1997). Polsko-ukrainski literaturni vzaiemyny: pytannia kulturnoi perspektyvy [Polish-Ukrainian literary relations: issue of cultural perspective]. *Do istoriyi ukrayinskoyi literatury: doslidzhennya, ese, polemika – To the History of Ukrainian Literature: Research, Essays, Polemics*, pp. 138–169.

Kyiv [in Ukrainian]. Retrieved from <http://litopys.org.ua/hrabo/hr07.htm> (Last accessed: 15.01.2024).

7. Zhulynskyi, M. H. (2011). Ukraina i Polshcha mizhvoiennoho dvadtsiatylittia [Ukraine and Poland of Interwar Twenty years]. *Kyivski polonistychni studii – Kyiv Polonistic Studios, VIII*, 446-457. Kyiv [in Ukrainian].

8. Abramovych, S., Keba, O., Stakhniuk, N. (2019) Istoriiia polskoi literatury: tsykl lektsii [History of Polish literature: a series of lectures] Kyiv [in Ukrainian].

9. Lozynskyi, M. (1930) Ukrainskyi instytut u Varshavi [Ukrainian Institute in Warsaw]. *Chervonyi shliakh – Red Road, 2*. Kyiv [in Ukrainian].

10. Zhulynska-Yaruchyk, O. (2010). Ukrainska tematyka na storinkakh polskoho chasopysu “Wiadomości literackie” (1924-1939) [Ukrainian theme on pages Polish magazine “Wiadomości Literackie” (1924-1939)]. *Kyivski polonistychni studii – Kyiv Polonistic Studios, XVI*, 291-300. Kyiv [in Ukrainian].

11. Głowiński, M., Sławiński, J. (1987). Polska poezja okresu międzywojennego. Antologia. [Polish poetry of the interwar period. Anthology]. Part 2 [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 28.02.2024.

Nataliia Loshchynska,

PhD (Philology), Senior Researcher, Associate Professor,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: Loschynska@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6535-5863>

Representation of the Artistic and Political Life of Poland in the 20-30s of the XX century in *Chervonyy Shlyakh* Magazine

The purpose of the article is the analysis of Polonistics in the columns of the organ of the Ukrainian Soviet literary forces, the literary, artistic, and socio-political magazine *Chervonyy shlyakh* (Red Way). Research methods. The research uses general scientific methods of cognition: inductive, analytical, comparative, generalization of information, historical-narrative. Due to their application, it became possible to more thoroughly investigate journal publications of various types about the specifics of the perception of contemporary Polish cultural and political life by citizens of Soviet Ukraine, as well as to establish the connection links between Polish and Ukrainian literature.

The scientific novelty consists in the detailed processing of a large mass of information, namely magazine publications for the 13 years of existence of the monthly *Chervonyy shlyakh* and the systematization of ones included in the concept of Polonistics.

Conclusions. *Chervonyy shlyakh* played a significant role in establishing international

contacts, took an active part in establishing feedback between foreign and Ukrainian cultural figures. A significant place in it was occupied by Slavic studies in various manifestations. Due to the historical conditions that arose with the formation of the USSR, the main attention in the magazine *Chervonyy shlyakh* was devoted to Russian and Belarusian studies. Poland, which was Ukraine's closest neighbor outside the USSR, always attracted increased attention from both contributors and readers. Despite the political, ideological and even military conflicts between the states, ancient genetic ties prevailed and manifested mainly through numerous joint projects in the cultural and artistic life. It is these continuous contacts that the author of the article shows through the prism of *Chervonyy shlyakh* – one of the popular magazines of Ukraine at that time.

Keywords: periodicals, *Chervonyy shlyakh*, Slavic studies, translations, Shot revival, Polonistics, Ukraine, Poland, Polish-Soviet relations.